

LIEFDEVOLLE, MEEDOGENLOZE LEVENSLESSEN

Al te luide eenzaamheid – Theater Zuidpool
door Tom Rummens

Vijfendertig jaar lang al werkt de oude Hanta als papierpletter in een Praagse kelder. Hij ziet er vuil uit en drinkt te veel bier. Rijk is hij niet geworden, althans niet in letterlijke zin. Maar ligt de ware rijkdom niet in wijsheid, en in de wetenschap dat die wijsheid zoveel waard is? Hanta weet het maar al te goed, daar in zijn smerige kelder, waar ratten knagen aan de boeken waarvan hij papierbalen maakt. Theater Zuidpool wekt de meesterlijke novelle van Bohumil Hrabal tot leven in een voorstelling die we graag nog vele malen zouden willen terugzien.

Hoe eenvoudig, doeltreffend en toch ongrijpbaar kan theater zijn? *Al te luide eenzaamheid* beantwoordt de vraag met verve. Veel spektakel komt er niet aan te pas. De theaterzaal van Zuidpool is helemaal ontmanteld. De tribune is in een halve cirkel gedraaid, de theaterruimte wordt een intieme ruimte waarin niet alleen gekeken maar ook teruggekeken wordt. Het resultaat is mede daardoor een voorstelling die bijzonder communicatief is, een verademing na Zuidpools vorige productie *Empedokles*, die ten onder ging aan hermetisme. De vloer is bezaaid met boeken en halfvolle bierflessen, er zit een rat in een bak. Hanta zelf, een absolute droomrol voor Koen van Kaam, is een *schone* mens die er vies uitziet, gehuld in lompen en in een lichaam dat al lang niet meer met zeep of water in aanraking is geweest. Na een tijdje duikt ook Jorgen Cassier op. Hij tokkelt op een geprepareerde piano, zijn deuntjes zijn repetitief maar treffend. De cadans evocert het gedruppel in de rioolbuizen, of het aanhoudend tikken van een slecht onderhouden verwarmingsketel.

Intussen denkt Hanta verder, steeds verder het verleden in en altijd maar dieper in de krochten van zijn hoofd. Hij is een intellectueel tegen wil en dank, op zoek naar schoonheid, en onophoudelijk waakzaam omdat die schoonheid hem voortdurend door de handen lijkt te glijpen. Stiekem leest hij bijzonder veel, daar in die kelder. Geen grote filosoof is hem vreemd, hij citeert naar hartenlust: meneer Sartre en meneer Camus. Maar bovenal Immanuel Kant, waaraan Hanta een van zijn mantra's ontleent, die over 'de sterrenhemel boven mij, en de morele wet in mij'. Het universele en het hoogstpersoonlijke: in Hanta's saai ogende maar hoogst diepzinnige leven komen ze samen alsof het altijd zo geweest is. Net als de filosofie hebben ook de poëzie en de literatuur maar weinig geheimen voor de man die boeken plet. Hij refereert er eindeloos aan. Ontroerend, hoe hij vertelt dat hij zijn papierbalen aan het eind nog afplakt met reproducties van beroemde schilderijen, die hij speciaal daarvoor apart bewaart. Hij wil zijn papiermassa's maskeren met schoonheid, alsof hij de vernietiging zelf teniet wil doen. Omdat hij het niet over zijn hart krijgt?

In *Al te luide eenzaamheid* is de kracht van kunst aan het werk. We kunnen debatteren wat we willen over bezuinigingen en de eeuwigdurende strijd om efficiëntie, maar uiteindelijk zal het bloed kruipen waar het niet gaan kan. Die kracht sijpelt door in elke letter van Hrabals novelle, en sterker nog in elke seconde van de voorstelling van Koen De Sutter. Het is de kracht van de verbeelding die zich aan Hanta opdringt. Hij kan er niet onderuit. Zelfs nadat hij het papier geplet heeft, dringt de inhoud van de boeken zich genadeloos aan hem op. Tot hij op een dag merkt dat de industrialisering ook zijn sector bedreigt, en beseft dat hij moet meedraaien in een systeem dat meetbaarheid verkiest boven zingeving. Een besef dat hem genadeloos wegkatapulteert uit zijn kleine, intieme rijk van de schoonheid en de troost, pardoes de grote wereld en dus de eenzaamheid in. De al te luide eenzaamheid.

De manier waarop Koen van Kaam de rol tot leven wekt is in al zijn doorleefdheid een van de meest indrukwekkende acteerprestaties die de afgelopen jaren te zien waren in het theater van de Lage Landen. Zoals Abke Haring vorig seizoen op een bijna akelige manier samenviel met Hamlet

in Guy Cassiers' *Hamlet vs. Hamlet*; zoals Bruno Vanden Broecke nu al jarenlang de hort op gaat als missionaris in het iconische *Missie*; zoals Valentijn Dhaenens in *DeGrotemonD* geloofwaardig samenvalt met machthebbers allerhande uit de wereldgeschiedenis: zo zal Koen van Kaam eeuwig in het hoofd gegrift staan als de vleesgeworden Hanta. Zoveel dosering, zoveel kwetsbaarheid, zoveel luciditeit en tegelijk ook zoveel diepgang in één rol: het werd zelden eerder vertoond. Van Kaam slaagt er op anderhalf uur tijd in om niet één, maar tientallen Hanta's neer te zetten, in elk denkbaar timbre. Elk detail klopt, elke blik en elke opgetrokken mondhoek, elke kleur of trilling in zijn stem draagt betekenis. Het lachen, de weemoed, het opgekropte verdriet over de gemiste kansen en over de eindigheid van alles: meermaals kamp je tijdens *Al te luide eenzaamheid* met het gevoel dat alles wat in een leven belangrijk is, hier samenkomt in één man. Hij staat vlak voor je en mept liefdevol doch meedogenloos zijn levenslessen recht in je gezicht. Dit kan in het theater, en alleen in het theater.

Het resultaat is niet alleen verteltheater dat ontroerend, geestig en noodzakelijk tegelijk is, maar daarbovenop nog eens een uiterst fascinerende kijkervaring. In de ambachtelijke eenvoud van deze voorstelling schuilt zoveel zin voor detail dat je als kijker geneigd bent om nog meer details te zoeken. Naarmate de voorstelling vordert zit je steeds verder op het puntje van je stoel. En je hoopt dat het blijft duren. *Al te luide eenzaamheid* is een voorstelling die zo in het kleine rijtje mag van voorstellingen die je gezien moet hebben. Een voorstelling die jaar na jaar gespeeld mag worden, al was het maar om te zien hoe Koen van Kaam nog zou kunnen doorgroeien in deze bloedmooie rol. En niet in het minst omdat te vermoeden valt dat de onvoorwaardelijke verdediging van de schoonheid, de wijsheid en het recht om nieuwsgierig te zijn, wars van de kilheid van een doorgedreven efficiëntiedenken, nog wel een tijdje relevant zal blijven.

Al te luide eenzaamheid speelt 13 februari in CC De Ververij Ronse en 5 maart in STUK in Leuven.

Tom Rummens coördineert de internationale werking van HETPALEIS.